

ATASKAITA
APIE NEAPYKANTOS NUSIKALTIMŲ
IR NEAPYKANTOS KALBOS
SITUACIJĄ LIETUVOJE
2022 METAIS

2023

Vilnius

TURINYS

Įvadas	3
Ataskaitoje vartojamos santrumpos.....	4
Santrauka.....	5
Sociologiniai tyrimai ir jų rezultatai	6
Pranešimai apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą.....	9
Užregistruoti neapykantos nusikaltimai ir neapykantą kurstančios kalbos atvejai bei jų tyrimo rezultatai	11
Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimas.....	18
Teisinio reglamentavimo, susijusio su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba, tobulinimas	18
Projektai, vykdyti panaudojant Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšas.....	19
Policijos pareigūnų, prokurorų ir teisėjų gebėjimų stiprinimas	20
Visuomenės ir pažeidžiamų bendruomenių informuotumo didinimas.....	21
Išvados ir rekomendacijos.....	24

Įvadas

2020 m., siekiant didinti kovos su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba Lietuvoje veiksmingumą, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2020 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-162 sudaryta darbo grupė veiksmingam atsakui į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje skatinti. Vienas iš šiai darbo grupei pavestų uždavinių – rengti ir viešai skelbti metinę ataskaitą apie neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos situaciją Lietuvoje.

Ataskaitos tikslas – viename dokumente susistemintai ir koncentruotai pateikti kuo visapusiškesnę informaciją, susijusią su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba Lietuvoje, taip pat atitinkamas išvadas ir rekomendacijas dėl atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimo.

Ataskaitos rengimą koordinavo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

Ataskaita parengta remiantis valstybės institucijų ir įstaigų bei NVO pateikta informacija, Nusikalstamų veikų žinybinio registro, Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro ir Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenimis, taip pat viešai skelbiama informacija.

Ataskaitos tekste naudojami **hipersaitai** – aktyviosios nuorodos į interneto tinklalapius, kuriuos atidarius (*Ctrl* + *spust.*) galima rasti daugiau informacijos apie ataskaitoje paminėtą objektą.

Neapykantos nusikaltimai – tai nusikalstamos veikos, kurių motyvas – neapykanta, šališkumas ir (ar) išankstinis nusistatymas prieš asmenų grupę, išskiriamą pagal amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Neapykantos kalba – tai viešas skleidimas (žodžiu, raštu ar kita forma) informacijos (idėjų, nuomonių, žinomai neteisingų faktų), kuria tyčiojamasi, niekinama, skatinama neapykanta, kurstoma diskriminuoti, smurtauti, fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

Ataskaita už 2020–2021 metus

Ataskaitoje vartojamos santrumpos

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas

LGKT – Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

LŽTC – Lietuvos žmogaus teisių centras

NVO – nevyriausybinės organizacijos

RRT – Ryšių reguliavimo tarnyba

ŽEIT – Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba

Santrauka

- ⚡ Rusijos Federacijos pradėta karinė agresija prieš Ukrainą turėjo nemažą poveikį neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos situacijai Lietuvoje 2022 m.: gyventojų nuostatų pokyčiams, pranešimų apie neapykantos kalbą bei užregistruotų neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos atvejų skaičiui ir pobūdžiui, taip pat institucijų bei organizacijų atsakai – teisinio reguliavimo pakeitimams bei informavimo ir komunikacinei veiklai.
- ⚡ Pastaraisiais metais suaktyvėjus visuomenės informavimui neapykantos kalbos tema, gyventojai geriau suvokia neapykantos kalbos žalą, bet tai nesumažino išsakančiųjų savo neigiamą požiūrį apie tam tikrą visuomenės grupę ar grupes komentaruose internete skaičiaus.
- ⚡ Didžiausia Lietuvos gyventojų socialinė distancija išlieka romų, iš įkalinimo įstaigų išėjusių asmenų ir asmenų su psichosocialine negalia atžvilgiu. Svarią įtaką gyventojų nuostatomis dėl tam tikrų visuomenės grupių turi žiniasklaida ir politikai.
- ⚡ Padaugėjo RRT ir policijos virtualaus patrulio gautų pranešimų apie neapykantos kalbą.
- ⚡ Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruotų nusikaltimų skaičius, palyginti su 2021 m., beveik nepakito (2021 m. – 82; 2022 m. – 84). Daugumą šių nusikaltimų (93 proc.) sudarė nusikaltimai elektroninėje erdvėje.
- ⚡ Daugiau, palyginti su ankstesniais metais, užregistruota nusikaltimų, galimai padarytų siekiant išreikšti neapykantą, pagal kitus BK straipsnius: BK 170² str. „Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas“, BK 284 str. „Viešosios tvarkos pažeidimas“ ir BK 312 str. „Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas“.
- ⚡ 2020–2022 m. išaugus pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų skaičiui, padaugėjo ir atitinkamų baudžiamųjų bylų, nagrinėjamų teisme. 2022 m. pirmosios instancijos teismuose už nusikaltimus, numatytus BK 170 str., buvo nuteisti 32 asmenys (2021 m. – 23).
- ⚡ Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimo veiklos apėmė teisinio reguliavimo tobulinimą, teisėsaugos pareigūnų ir teisėjų mokymus bei veiklas visuomenės ir pažeidžiamų bendruomenių informuotumui didinti. Buvo tęsiamas 3 projektų, finansuojamų Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšomis, įgyvendinimas.

Sociologiniai tyrimai ir jų rezultatai

Vertinant neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos situaciją Lietuvoje, paminėti du 2022 m. atlikti sociologiniai tyrimai:

- 1) [šalies gyventojų nuomonės dėl neapykantos kalbos reiškinių tyrimas](#);
- 2) [visuomenės nuostatų etninių, religinių ir socialinių grupių atžvilgiu tyrimas](#).

Šių tyrimų rezultatai rodo, kad:

- pastaraisiais metais suaktyvėjus visuomenės informavimui neapykantos kalbos tema, gyventojai geriau suvokia neapykantos kalbos žalą, bet tai nesumažino išsakančiųjų savo neigiamą požiūrį apie tam tikrą visuomenės grupę ar grupes komentaruose internete skaičiaus;
- didžiausia Lietuvos gyventojų socialinė distancija (kaimynystės, būsto nuomos ir darbovietės klausimais) išlieka romų, iš įkalinimo įstaigų išėjusių asmenų ir asmenų su psichosocialine negalia atžvilgiu;
- vis dar didelė dalis gyventojų mano, kad pabėgėliai gali daryti labiau neigiamą, nei teigiamą įtaką visuomenei ir valstybei;
- svarią įtaką gyventojų nuostatoms dėl tam tikrų visuomenės grupių turi žiniasklaida ir politikai.

Rusijos pradėta karinė agresija prieš Ukrainą galėjo turėti įtakos tam, kad padaugėjo gyventojų, kurie per pastaruosius dvylika mėnesių keletą kartų rašė komentarus internete, norėdami išsakyti savo neigiamą požiūrį apie tam tikrą visuomenės grupę ar grupes, taip pat įtakos teigiamiems gyventojų nuostatų pabėgėlių atžvilgiu pokyčiams.

ŠALIES GYVENTOJŲ NUOMONĖS DĖL NEAPYKANTOS KALBOS REIŠKINIŲ TYRIMAS

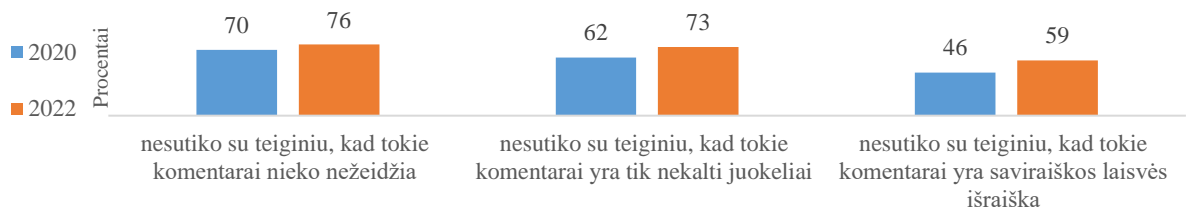
- ✓ Iniciatorius – LGKT
- ✓ Pakartotinis tyrimas, [pirmasis – 2020 m.](#)

LGKT komentaras: „Lyginant su 2020 m., Lietuvos gyventojai ir gyventojos dabar yra mažiau pakantūs neapykantos kalbai“.

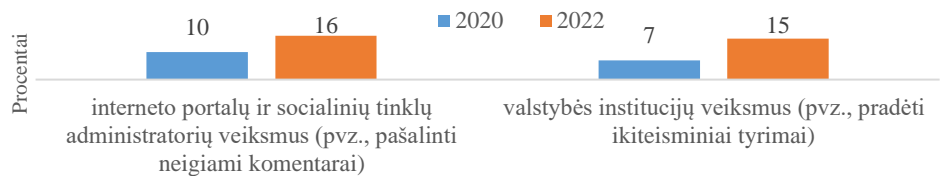
- **Padaugėjo gyventojų:**
 - kurie imtųsi veiksmų, jei asmeniškai susidurtų su neigiamais komentarais internete:

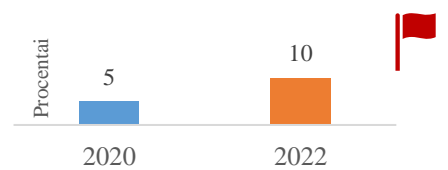
- o nesutinkančių, kad neigiami komentarai internete apie tam tikras visuomenes grupes nedaro žalos:

- o pastebėjusių neapykantos kalbos prevencijos priemonės:

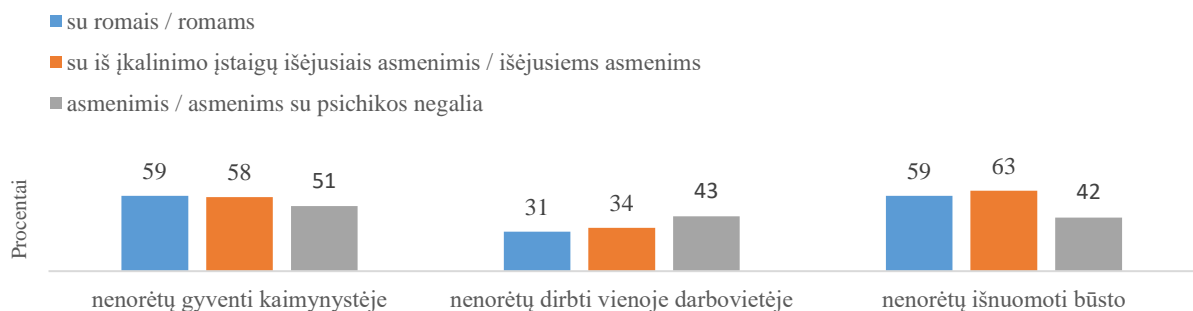
- **Padaugėjo gyventojų, kurie per pastaruosius dvylika mėnesių keletą kartų rašė komentarus internete, norėdami išsakyti savo neigiamą požiūrį apie tam tikrą visuomenės grupę ar grupes (pvz., romų tautybės asmenis, homoseksualius asmenis, žydus, neįgaliuosius ar pan.).**

- **67 proc.** apklaustųjų sutiko su teiginiu, kad per pastaruosius dvejus metus padaugėjo informacijos apie neapykantos kalbą.

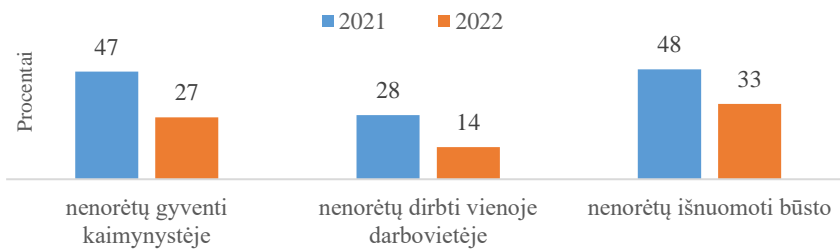
VISUOMENĖS NUOSTATŲ ETNINIŲ, RELIGINIŲ IR SOCIALINIŲ GRUPIŲ ATŽVILGIU TYRIMAS

- ✓ Iniciatoriai: VšĮ *Diversity Development Group* ir Lietuvos socialinių mokslų centras
- ✓ Atliekamas kasmet nuo 2005 m.
- **Didžiausia socialinė distancija** (kaimynystės, būsto nuomos ir darbovietės klausimais) išlieka romų, iš įkalinimo įstaigų išėjusių asmenų ir asmenų su psichosocialine negalia¹ atžvilgiu.

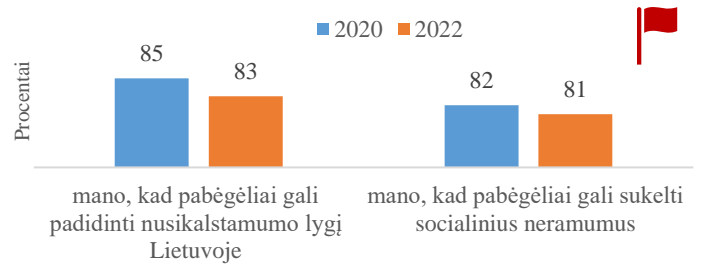
¹ Tyrime vartota sąvoka „psichikos negalia“

- **Labai sumažėjo socialinė distancija pabėgėlių atžvilgiu:**

VšĮ Diversity Development Group komentaras: „Nuostatų kaitai galėjo turėti įtakos Rusijos sukeltas karas Ukrainoje“.

- **Bet išlieka požiūris, kad pabėgėliai gali daryti labiau neigiamą, nei teigiamą įtaką visuomenei ir valstybei.**

- **Sumažėjo socialinė distancija sirų, irakiečių bei musulmonų atžvilgiu.**

VšĮ Diversity Development Group komentaras: „Tai galima sieti su pastaraisiais metais mažėjusiu žiniasklaidos ir politikos atstovų dėmesiu šių grupių atžvilgiu“.

Pranešimai apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą

Turimi duomenys apie pranešimus apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą rodo, kad:

- padaugėjo RRT ir policijos virtualaus patrulio gautų pranešimų apie neapykantos kalbą ir tai gali būti sietina su Rusijos pradėtos karinės agresijos prieš Ukrainą kontekstu;
- įtakos pranešimų skaičiui turi ne tik reali neapykantos incidentų situacija, bet ir:
 - nukentėjusiųjų ir visuomenės apskritai informuotumas apie svarbą ir galimybes pranešti apie neapykantos incidentus;
 - NVO pajėgumai ir aktyvumas, pranešant policijai apie neapykantos kurstymą;
 - kompetentingų valstybės institucijų ir įstaigų pajėgumai vykdyti neapykantos kalbos stebėseną.

Alternatyvi pranešimų platforma internete

Administruoja LŽTC

	2021 m.	2022 m.
Iš viso gauta pranešimų apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą , iš jų	181	74
• pagrindą turintys pranešimai	120 (66 proc.)	50 (68 proc.)
• pasirinkta kreiptis į policiją	99 (55 proc.)	47 (64 proc.)
• daugiausia įvykių	elektroninėje erdvėje (Facebook)	elektroninėje erdvėje (Facebook)
• dažniausias neapykantos požymis	seksualinė orientacija (50 proc.)	tautybė (43 proc.)
• pranešimai apie išpuolius ne elektroninėje erdvėje	7	8 (tarp jų – translyčio asmens užpuolimas ir sužalojimas)

Interneto karštoji linija „Švarus internetas“

Administruoja RRT

	2021 m.	2022 m.
Iš viso gauta pranešimų, iš jų	3 558	1523
susijusių su neapykantos kalba , iš jų	40	79
• persiūsta policijai	0	1
• persiūsta ŽEIT toliau tirti ir galimai informaciją pašalinti	17	53
• persiūsta kitų šalių interneto paslaugų teikėjams, svetainių savininkams, socialinių tinklų valdytojams, siekiant pašalinti informaciją	23	25

RRT komentaras:
„Didelę įtaką pranešimų apie neapykantos kalbą internete skaičiaus augimui turėjo prasidėjęs karas Ukrainoje“.

Policijos virtualus patrulis

„Facebook“ platformoje

	2021 m. (nuo balandžio 6 d.)	2022 m.
Iš viso medžiagos, perduotos aplinkybėms patikslinti, iš jų	102	349
susijusių su neapykantos kurstymu	15	55

Europos žmogaus teisių fondas

	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Policijai pateikti pareiškimai dėl neapykantos kurstymo internete	27	61	111

ŽEIT

	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Kreipimaisi į socialinius tinklus dėl neapykantos kalbos	1 546 (pašalinta 98 proc. atvejų)	1 828 (pašalinta 98 proc. atvejų)	490 (pašalinta 98 proc. atvejų)

ŽEIT komentaras:

„Sumažėjusį kreipimųsi skaičių nulėmė ŽEIT žmogiškųjų išteklių trūkumas ir didesnio dėmesio dezinformacijos tyrimams poreikis.

Dėl galimų neapykantos kalbos arba diskriminacijos apraiškų visuomenės informavimo priemonėse ŽEIT priėmė 10 sprendimų, 4 kartus įspėjo visuomenės informavimo priemones.

Teigiamai vertintinas aspektas, kad kai kurios žiniasklaidos priemonės apribojo komentavimo galimybes, kai rašoma karo Ukrainoje tema, taip užkirsdamos kelią neapykantos dėl tautybės raiškai komentaruose“.

Užregistruoti neapykantos nusikaltimai ir neapykantą kurstančios kalbos atvejai bei jų tyrimo rezultatai

Nusikalstamų veikų žinybinio registro ir Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenys rodo, kad **2022 m.:**

- pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruotų nusikaltimų skaičius, palyginti su 2021 m., beveik nepakito;
- daugiau užregistruota nusikaltimų, galimai padarytų siekiant išreikšti neapykantą, pagal kitus BK straipsnius (BK 170² str. „Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas“, BK 284 str. „Viešosios tvarkos pažeidimas“, BK 312 str. „Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas“) ir dauguma jų sietini su Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą kontekstu;
- Rusijos pradėta karinė agresija prieš Ukrainą turėjo įtakos ir tam, kad padaugėjo nusikaltimų, užregistruotų pagal BK 170 str., su neapykantos motyvo požymiu „tautybė“;
- daugumą pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų (93 proc.), kaip ir 2020–2021 m., sudarė nusikaltimai elektroninėje erdvėje;
- bylos dėl 37 pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų perduotos teismui ir teismas dėl 23 iš jų priėmė apkaltinamąjį nuosprendį;
- be to, ikiteisminis tyrimas dar dėl 19 pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų buvo nutrauktas, nustačius įtariamąjį ir jį perdavus asmeniui, kuris vertas teismo pasitikėjimo, pagal laidavimą.

2020–2022 m. išaugus pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų skaičiui, padidėjo ir atitinkamų bylų, nagrinėjamų teisme, skaičius. 2022 m. pirmosios instancijos teismuose už nusikaltimus, numatytus BK 170 str., buvo nuteisti 32 asmenys (2021 m. – 23).

**Užregistruotos nusikalstamos veikos,
galimai padarytos siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui
(pagal patikslintus Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis)**

BK straipsnis	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę (BK 170 str.), <i>iš jų</i>	17	21	28	50	82	84
– pagal BK 170 str. 3 d. (kurstymas smurtauti, fiziškai susidoroti)	6	4	3	6	26	11
Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas (BK 170 ² str.)	4	1	1	1	–	6
Nužudymas (BK 129 str. 2 d. 13 p.*)	–	–	–	–	–	–
Sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 13 p.*)	–	–	–	–	–	–
Nesunkus sveikatos sutrikdymas (BK 138 str. 2 d. 13 p.*)	1	–	–	1	–	–
Kitos nusikalstamos veikos, galimai padarytos siekiant išreikšti neapykantą dėl rasės, tautybės, kilmės, seksualinės orientacijos ar tikėjimo ² , <i>iš jų užregistruotos pagal</i>	1	1	1	1	2	13
– BK 140 str. „Fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas“	–	–	–	–	–	1
– BK 154 str. „Šmeižimas“	1	–	–	–	1	–
– BK 171 str. „Trukdymas atlikti religines apeigas ar religines iškilmes“	–	–	1	–	–	–
– BK 284 str. „Viešosios tvarkos pažeidimas“	–	1	–	1	1	7
– BK 312 str. „Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas“	–	–	–	–	–	5

* Nusikaltimas padarytas siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

2022 m.: visi **6 nusikaltimai**, užregistruoti pagal BK 170² str. „Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas“, ir **10 iš 13 nusikaltimų**, užregistruotų pagal kitus, nei BK 170 ir 170² str., BK straipsnius ir galimai padarytų siekiant išreikšti neapykantą dėl rasės, tautybės, kilmės, seksualinės orientacijos ar tikėjimo, **sietini su Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą kontekstu.**

² Pareižūnas, registruodamas nusikalstamą veiką pagal kitus BK straipsnius, pažymėjo galimą jos padarymo motyvą – siekiant išreikšti neapykantą dėl rasės, tautybės, kilmės, seksualinės orientacijos ar tikėjimo

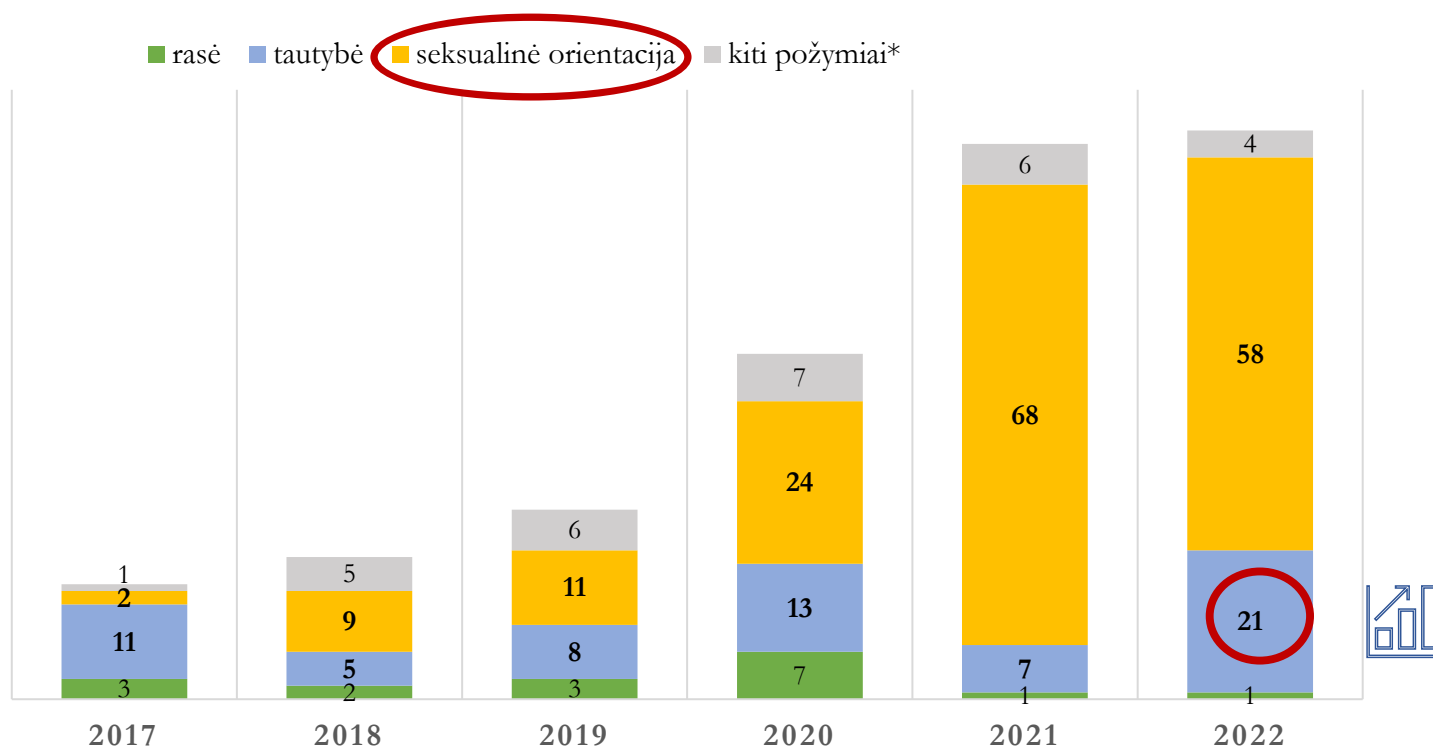

Paminėtini 2022 m. užregistruoti nusikaltimai viešojoje vietoje, galimai padaryti siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui:

BK straipsnis,
pagal kurį
užregistruotas
nusikaltimas

Asmens niekinimas ir tyčiojimas iš jo dėl jo kilmės ir rasės naktiniame klube, Vilniuje (<i>byla perduota į teismą</i>)	170 str., 284 str.
Asmens įžeidinėjimas dėl jo tautybės parduotuvėje, Visagine	170 str.
<u>Homoseksualių asmenų viešas įžeidinėjimas, menkinimas ir žeminimas Seime</u>	170 str.
Asmens niekinimas ir tyčiojimas iš jo automobilių stovėjimo aikštelėje, Kaune (<i>pažymėtas galimas motyvo požymis – tautybė</i>)	284 str.
Tyčiojimas iš Nigerijos piliečių dėl jų rasės degalinėje, Kretingos r.	284 str.
Ukrainos piliečio užpuolimas Vilniuje (<i>byla perduota į teismą</i>)	169 str., 284 str.
Asmens užpuolimas gatvėje, Klaipėdoje (<i>pažymėtas galimas motyvo požymis – kalba</i>)	138 str. 1 d.
<u>Atsisakymas aptarnauti romų tautybės asmenis ir jėgos prieš juos panaudojimas kavinėje, Jonavoje</u>	169 str., 140 str. 1 d.
<u>Išniekinti paminklai holokausto aukoms atminti Vilkaviškio r.</u>	312 str.
<u>Išniekintas paminklas holokausto aukoms atminti Kretingos r.</u>	312 str.
<u>Išniekinti Panerių memorialo paminklai holokausto aukoms atminti</u>	284 str.

Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruoti nusikaltimai, atsižvelgiant į motyvo požymį
(pagal patikslintus Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis)

*** kiti požymiai:**

2020 m.: 3 – tikėjimas; 2 – įsitikinimai ar pažiūros; 1 – kilmė; 1 – nepažymėtas.

2021 m.: 1 – tikėjimas; 2 – įsitikinimai ar pažiūros; 3 – socialinė padėtis.

2022 m.: 3 – įsitikinimai ar pažiūros; 1 – amžius.

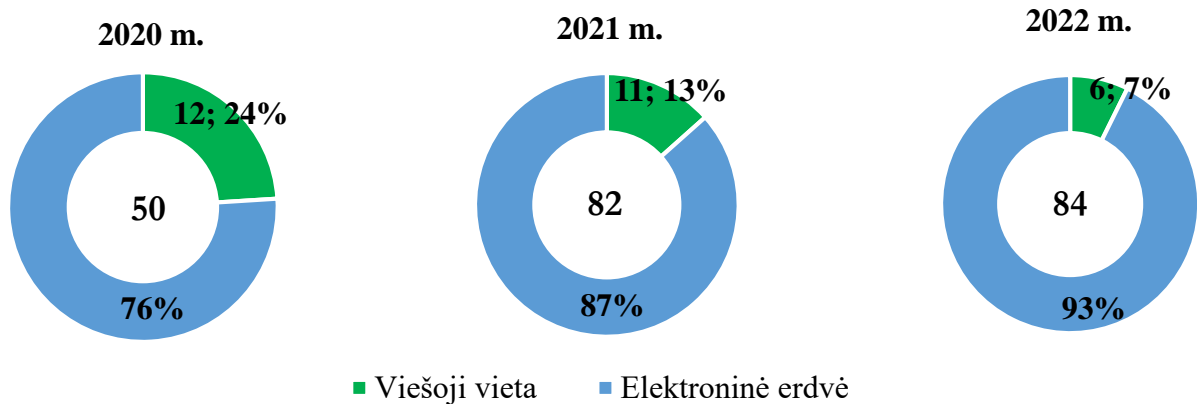

- 2022 m., kaip ir 2020–2021 m., **dažniausias** pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų neapykantos motyvo požymis buvo **seksualinė orientacija**.
- 2022 m. **padaugėjo nusikaltimų**, užregistruotų pagal BK 170 str., kurių neapykantos motyvo požymiu buvo nurodyta **tautybė**. Iš 21 tokio nusikaltimo:
 - 14 arba 67 proc. nusikaltimų sietini su Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą kontekstu;
 - 2 nusikaltimai – su žydų tautybe;
 - 1 nusikaltimas – su romų tautybe.

2022 m., kaip ir 2020–2021 m., daugumą pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų sudarė **nusikaltimai, padaryti elektroninėje erdvėje** – neapykantą kurstantys komentarai interneto platformose, socialiniuose tinkluose, žiniasklaidos portaluose ir pokalbių forumuose.

Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruoti nusikaltimai, atsižvelgiant į padarymo vietą

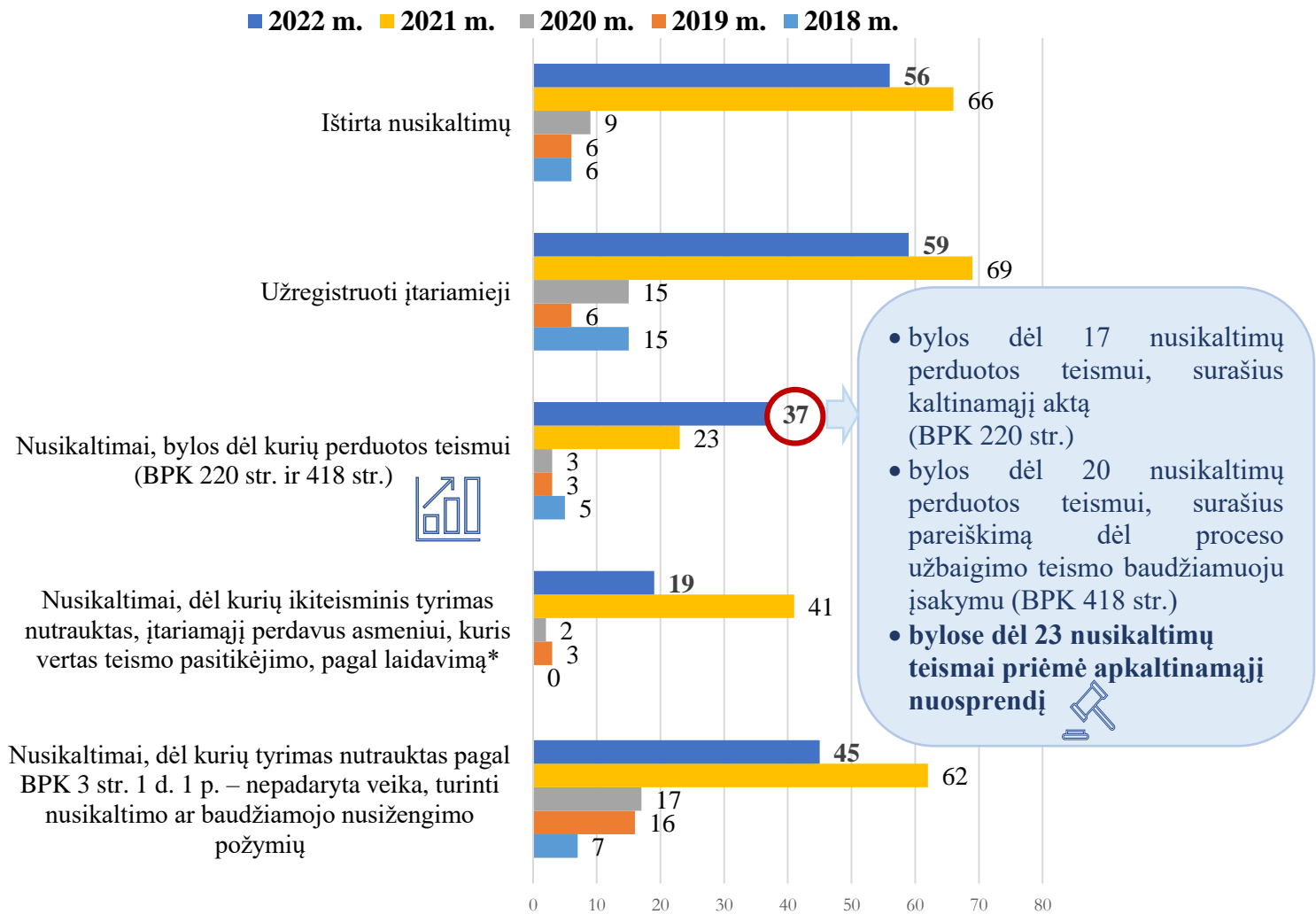
Policijos komentaras:

„Stebima akivaizdi tendencija, kad gaunamų pranešimų dėl neapykantos kurstymo itin padaugėja po tam tikrų publikacijų viešojoje erdvėje, tokių kaip, pavyzdžiui:

- vaizdo įrašas „*Keiksmazodžiais plūstantis Petras Gražulis Seimo koridoriuje užsipuolė LGBT atstovus*“ naujienų portalo delfi.lt „Facebook“ paskyroje;
- straipsnis „*Devyni iš dešimties gyventojų nepalaiko tos pačios lyties porų galimybę įteisinti santykius sudarant civilinę sąjungą, rodo naujausia Respublika.lt apklausa*“ naujienų portale respublika.lt;
- straipsniai „*B. Gudelio žodžiai eteryje apie LGBT ir moteris sukėlė tikrą audrą: klaiku!*“ ir „*Po Z. Šličytės kalbos – kritika: tai yra neapykantos kurstymas ir grėsmė nacionaliniam saugumui*“ naujienų portale diena.lt;
- straipsnis „*Partnerystės įstatymas vėl įplieskė ginčus: šansų, kad Seimas palaikys – nedaug?*“ naujienų portale klaipeda.diena.lt;
- straipsnis „*V. Čmilytė-Nielsen dėl karo Ukrainoje nesutinka atidėti Partnerystės įstatymo: Lietuva turi daryti savo namų darbus*“ naujienų portalo lrytas.lt „Facebook“ paskyroje;
- straipsnis „*Pirmą dieną Lietuvoje gimdžiusi brazilė iki šiol sapnuoja košmarus: patyriau akušerinį smurtą*“ naujienų portale lrytas.lt ir pan.“

Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruotų nusikaltimų tyrimo rezultatai

(pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro ir Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenis)

- bylos dėl 17 nusikaltimų perduotos teismui, surašius kaltinamąjį aktą (BPK 220 str.)
- bylos dėl 20 nusikaltimų perduotos teismui, surašius pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu (BPK 418 str.)
- bylose dėl 23 nusikaltimų teismai priėmė apkaltinamąjį nuosprendį

* Laidavimas – tai toks atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindas, kurį teismas taiko turėdamas pagrįstą pagrindą manyti, kad pasitikėjimo vertas asmuo, kuriam yra perduodamas kaltininkas, šiam darys teigiamą įtaką ir kaltininkas ateityje daugiau nebedarys naujų nusikalstamų veikų. Asmuo teismo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jeigu: 1) jis pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką ir 2) visiškai pripažino savo kaltę ir gailisi padaręs nusikalstamą veiką, ir 3) bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą arba įsipareigojo ją atlyginti, jeigu ji buvo padaryta, ir 4) yra pagrindo manyti, kad jis visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų.

Baudžiamųjų bylų nagrinėjimas I instancijos teismuose
(pagal Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenis)

Bylos kategorija	Bylų, kuriose pareikšti kaltinimai pagal atitinkamas kategorijas, skaičius							
	2019		2020		2021		2022	
	Gauta	Išnagrinėta	Gauta	Išnagrinėta	Gauta	Išnagrinėta	Gauta	Išnagrinėta
Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę (BK 170 str.)	3	5	6	3	26	24	35	36
Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas (BK 170 ² str.)	1	1	0	0	0	0	1	1
Nužudymas (BK 129 str. 2 d. 13 p.*)	1	1	0	0	0	0	0	0
Sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 13 p.*)	0	0	0	0	0	0	0	0
Nesunkus sveikatos sutrikdymas (BK 138 str. 2 d. 13 p.*)	0	0	2	0	0	2	0	0

*Nusikaltimas padarytas siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

Bylos kategorija	Nuteistų asmenų skaičius	
	2021	2022
Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę (BK 170 str.), iš jų	23	32
• BK 170 str. 1 d.	0	2
• BK 170 str. 2 d.	16	27
• BK 170 str. 3 d.	13	7
Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas (BK 170 ² str.)	0	1

[Panevėžiečiui – teismo verdiktas dėl neapykantą kurstančių plakatų gamybos ir platinimo](#)

[Už neapykantos kurstymą ir viešosios tvarkos pažeidimą – 8 mėnesių laisvės apribojimo bausmė](#)

[Už neapykantos ir smurto kurstymą kėdainiečiui skirta arešto bausmė](#)

[Už neapykantos kurstymą socialiniame tinkle – arešto bausmė](#)

Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimas

Tiesinio reglamentavimo, susijusio su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba, tobulinimas

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 60, 129, 135, 138, 169, 170, 170¹ ir 170² straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XIV-1065

- ✓ Eliminuoti 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/913/TVR dėl kovos su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis bei apraiškomis baudžiamosios teisės priemonėmis nuostatų perkėlimo į Lietuvos nacionalinę teisę trūkumai:
 - BK 60, 129, 135, 138, 169, 170, 170¹ straipsnių nuostatos papildytos neapykantos motyvais – „odos spalva“ ir „etninė kilmė“;
 - pakeistos BK 170² straipsnio „Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šurkštus menkinimas“ 1 dalies nuostatos, užtikrinant, kad už pritarimą šiame straipsnyje nurodytiems nusikaltimams, jų neigimą ar šurkštų menkinimą būtų baudžiama ne tik tada, kai dėl to buvo sutrikdyta viešoji tvarka, bet ir tais atvejais, kai viešoji tvarka galėjo būti sutrikdyta;
 - BK 170² straipsnio 1 dalyje atsisakyta baudžiamąją atsakomybę ribojančių požymių – formuluotės „Lietuvos Respublikos teritorijoje ar prieš Lietuvos Respublikos gyventojus“, užtikrinant, kad už pritarimą šiame straipsnyje nurodytiems nusikaltimams, jų neigimą ar šurkštų menkinimą būtų baudžiama ne tik, kai minėti nusikaltimai buvo įvykdyti Lietuvos Respublikos teritorijoje ar prieš Lietuvos piliečius, bet ir tais atvejais, kai jie buvo padaryti kitų valstybių teritorijose ar nukreipti prieš jų piliečius.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 524 straipsnio pakeitimo įstatymas

- ✓ Nustatyta administracinė atsakomybė už totalitarinių ar autoritarinių režimų simbolių, kuriuos šie režimai naudojo ar naudoja jų įvykdytai ar vykdomai karinei agresijai, vykdomiems ar įvykdytiems nusikaltimams žmoniškumui ir karo nusikaltimams propaguoti, platinimą, naudojimą susirinkimuose, viešosiose vietose arba kitokį viešą demonstravimą. *Tokiais draudžiamais simboliais laikomi dvispalvė (juodos ir oranžinės spalvų) Georgijaus (Šv. Jurgio) juosta ir Rusijos kare su Ukraina naudojami simboliai – raidės „Z“ ir „V“.*

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 28, 48, 50 ir 52 straipsnių pakeitimo įstatymas

- ✓ Žurnalistų etikos inspektoriumi suteikta teisė duoti privalomus nurodymus elektroninės informacijos prieglobos paslaugų teikėjams arba viešųjų elektroninių ryšių tinklų ir (ar) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjams pašalinti arba panaikinti galimybę pasiekti informaciją, kurioje:
 - skleidžiama dezinformacija, karo propaganda, kurstomas karas, raginama prievarta pažeisti Lietuvos Respublikos suverenitetą – pakeisti jos konstitucinę santvarką, kėsintis į jos nepriklausomybę arba pažeisti teritorijos vientisumą;
 - skleidžiama ar kurstoma neapykanta, tyčiojimas, niekinimas, kurstoma diskriminuoti, smurtauti, fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl amžiaus, lyties, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, negalios, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų ar religijos pagrindu.

Projektai, vykdyti panaudojant Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšas

2022 m., kaip ir ankstesniais metais, didelė dalis iniciatyvų atsakui į neapykantos ir neapykantos kalbą stiprinti Lietuvoje buvo įgyvendintos panaudojant Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšas. **2022 m. buvo tęsiami 3 projektai**, finansuojami tokios paramos lėšomis.

Projekto pavadinimas	Paramos lėšos	Tikslai	Vykdytojai	Trukmė
<u>#NoPlace4Hate: Lietuvos institucijų atsako į neapykantos kalbą tobulinimas</u>	Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir pilietybės programa (2014–2020 m.)	✓ sukurti aiškias gaires, kaip teisėsaugos institucijos turėtų tirti skundus dėl neapykantos kalbos ✓ kelti atsakingų valstybės institucijų gebėjimus neapykantos kalbos prevencijos srityje ✓ gerinti pagalbos nuo neapykantos kalbos nukentėjusiems asmenims teikimą ir paslaugų prieinamumą ✓ didinti visuomenės sąmoningumą atpažįstant ir reaguojant į neapykantos kalbą	LGKT, ŽEIT, socialinės reklamos agentūra „Nomoshiti“	2020-05-02–2022-07-31
<u>#HATEFREE: stiprinamas dvišalis Norvegijos ir Lietuvos bendradarbiavimas neapykantos kalbos prevencijos ir lygių galimybių sklaidos srityse</u>	Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų dvišalio bendradarbiavimo fondas	✓ didinti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos gebėjimus vykdyti prevencinę ir švietėjišką veiklą kovos su neapykantos kalba įvairiais pagrindais srityje ir vykdyti lygių galimybių ir nediskriminavimo principų integravimą pasitelkiant gerą patirtį, užmezgant bendradarbiavimą ir skatinant abipusius mainus su partneriais iš Norvegijos	LGKT, Norvegijos Karalystės ambasada, socialinės reklamos agentūra „Nomoshiti“	2020-10-01–2022-06-30
<u>BE HATE FREE: laisvų nuo neapykantos bendruomenių kūrimas Lietuvoje</u>	Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir pilietybės programa (2014–2020 m.)	✓ spręsti pagrindinius iššūkius, susijusius su neapykantos kalbos reiškiniu internete	Europos žmogaus teisių fondas, LŽTC, Vytauto Didžiojo universitetas, Tautinių mažumų departamentas prie Vyriausybės	2021 m. kovas–2023 m. vasaris

Policijos pareigūnų, prokurorų ir teisėjų gebėjimų stiprinimas

Policijos pareigūnai	• 89 pareigūnai mokėsi pagal kvalifikacijos tobulinimo programą „Pareigūnų veiksmai neapykantos nusikaltimų atvejais ir prevencinė veikla užkardant neapykantos nusikaltimus“. • 140 pareigūnų dalyvavo 5-iuose nuotoliniuose mokymuose „Tarpkultūrinių kompetencijų stiprinimas kovoje su neapykantos nusikaltimais“, kuriuos organizavo Žmogaus teisių stebėjimo institutas, pasitelkęs Lietuvos ir tarptautinius ekspertus bei neapykantos nusikaltimų pažeidžiamų bendruomenių atstovus. Mokymų metu dėmesys buvo skiriamas skirtingoms bendruomenėms (musulmonų, romų ir žydų bendruomenėms, imigrantams iš Vidurio Rytų šalių ir Afrikos valstybių) pažinti, šias žinias susiejant su neapykantos nusikaltimų atpažinimu ir tyrimu. • 133 policijos kursantai mokėsi pagal policininko modulinės profesinio mokymo programos temą „Neapykantos nusikaltimų samprata, požymiai, formos, teisinis reglamentavimas. Neapykantos nusikaltimų skirtumai nuo kitų nusikalstamų veikų“ (6 akad. val.). • 97 būsimi pareigūnai mokėsi pagal įvadinio mokymo kursų programą „Neapykantos nusikaltimų samprata, požymiai, formos. Kuo skiriasi nuo kitų nusikalstamų veikų“ (4 akad. val.).
Prokurorai	Dalyvavo: • Europos teisminio mokymo tinklo organizuose mokymuose „Antisemitizmas ir neapykantos nusikaltimai“; • Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) organizuose mokymuose „Neapykantos nusikaltimai prieš LGBTQ bendruomenę“; • Europos teisės akademijos organizuose mokymuose „ES antidiskriminacinės teisės taikymas“.
Teisėjai	• 31 teisėjas dalyvavo mokymuose „Neapykantos nusikaltimai: teisiniai ir psichologiniai aspektai“ (8 ak. val.). Mokymų temos: neapykantos nusikaltimų samprata ir atpažinimas; neapykantą kurstanti kalba ir neapykantos nusikaltimas: turinys ir atskyrimo kriterijai; teismų praktika nagrinėjant tokio pobūdžio nusikalstamas veikas; Europos Žmogaus Teisių Teismo ir nacionalinių teismų praktika brėžiant takoskyrą tarp saviraiškos laisvės ir neapykantą kurstančios kalbos; baudžiamojo proceso ypatumai tiriant ir nagrinėjant tokio pobūdžio baudžiamąsias bylas; neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančių kalbų poveikis nukentėjusiesiems ir pažeidžiamoms bendruomenėms; nukentėjusiųjų nuo neapykantos nusikalstamų veikų poreikiai; bendravimas su nukentėjusiais nuo neapykantos nusikalstamų veikų. • Žurnale Teismai.lt publikuoti straipsniai: – „Neapykantos kalba – vienas iš neapykantos nusikaltimų“, kuriame aptariama, kas yra neapykantos kalba, kaip ją suvokti ir atskirti nuo kitų kalbinės raiškos atvejų, analizuojama Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika;

- „Administracinės atsakomybės taikymas padėtų kovoti su neapykantos kalba internetinėje erdvėje“, kuriame dr. Aurelijus Gutauskas dalijosi įžvalgomis apie tai, kaip žodžio laisvė gali tapti neapykantos kalba, už kurią gresia baudžiamoji atsakomybė, ir šios atsakomybės taikymo ypatumus, aptarė Lietuvos teismų formuojamą praktiką neapykantos kalbos bylose.

Visuomenės ir pažeidžiamų bendruomenių informuotumo didinimas

Sąmoningumo didinimo kampanija „Už baimių pamatyk žmogų“

- Įgyvendino LGKT kartu su partneriu socialinės reklamos agentūra „Nomoshiti“.
- Siekta mažinti priešišumą per Baltarusijos ir Lietuvos sieną atvykusiems prieglobsčio prašytojams ir migrantams, taip pat romams, musulmonams bei rusakalbiams Lietuvos gyventojams, kurie, Rusijai užpuolus Ukrainą, susidūrė su patyčių ir neapykantos kalbos lavina.
- Vykdytos veiklos: socialiniuose tinkluose ir lauko reklamos stenduose viešinti plakatai; parengtas straipsnių ciklas (16 publikacijų); inicijuotas ekspertų ir eksperčių dalyvavimas informacinėse televizijos ir radijo laidose; viešinta LGKT sukurta neapykantos kalbos prevencijai skirta platforma „Nepyka.lt“.

Viena iš kampanijos „Už baimių pamatyk žmogų“ reklamų socialiniuose tinkluose

Vienas iš kampanijos „Už baimių pamatyk žmogų“ plakatų

Sąmoningumo kampanija „Diskriminacijos žodynas“	• Įgyvendino LGKT. • Skirta neapykantos incidentų ir diskriminacijos prevencijai bei Lygių galimybių įstatymo pakeitimams pristatyti. • Apėmė reklaminius skydelius ir reklamą socialinėje medijoje, radijo klipus, straipsnius ir pranešimus žiniasklaidai, komentarus televizijos ir radijo laidose.
<u>Atmintinė dėl baudžiamosios atsakomybės už neapykantos kurstymą ir karo nusikaltimų neigimą ar viešą pritarimą jiems</u>	• Parengė ir paskelbė Teisingumo ministerija, Generalinė prokuratūra ir Lietuvos policija, reaguodamos į pasisakymus viešojoje erdvėje, ypač socialiniuose tinkluose, dėl Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą. <i><u>Ministrė A. Bilotaitė: Lietuvos rusai neatsakingi už karą Ukrainoje</u></i>
<u>Mokymai vietos bendruomenių lyderiams „Bendruomenių veiksmi neapykantos kalbos atvejais: kaip atpažinti ir pranešti“</u>	• Organizavo Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. • Mokymų tikslas – gilinti žinias apie neapykantos kalbos reiškinį internete, stiprinti bendruomenių gebėjimą atpažinti neapykantos kalbą ir apie tai pranešti kompetentingoms institucijoms, didinti visuomenės sąmoningumą apie tolerantiškos internetinės kultūros svarbą ir reikšmę. • Dalyvavo apie 20 Šalčininkų rajono savivaldybės bendruomenių atstovų.
Jaunimui skirti trys „Nepatogaus kino“ filmai apie neapykantos kalbos problematiką, lenkų ir rusų kalbomis	• Filmus ir jų pristatymo metodologijas į lenkų ir rusų kalbas išvertė Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. • Filmai išplatinti ugdymo įstaigoms, vykdančioms dėstymą tautinių mažumų kalbomis.
Visuomenės teisinio švietimo projektų konkursas	• Organizavo <u>Teisingumo ministerija</u>. • Finansuoti 2 NVO projektai, skirti didinti visuomenės pagarbą žmogaus teisėms, užtikrinant mažumoms priklausančių asmenų teises, taip pat įtvirtinant vienodo požiūrio bei teisės viršenybės principus, mažinant neapykantos kalbos, kuria skleidžiama, kurstoma, skatinama ar pateisinama neapykanta prieš asmenį ar asmenų grupę dėl tautybės, kalbos, seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės, apraiškas: ○ <i>LŽTC projektas „Daugiau meilės – mažiau neapykantos dėl tautybės, kalbos, seksualinės orientacijos ir tapatybės“;</i> ○ <i>Žmogaus teisių stebėjimo instituto projektas „Tarpbendruomeninis supratimas ir saviraiška be neapykantos“.</i>

**Neįgaliųjų asociacijų
veiklos rėmimo
projektų finansavimo
2023 metais konkurso
nuostatai**

- Patvirtinti Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus [įsakymu](#).
 - Į prioritetines finansuotinas veiklas įtraukta smurto, neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos prieš neįgaliuosius prevencija ir pagalba nuo smurto, neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos nukentėjusiems neįgaliesiems (*teisinės konsultacijos, informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas, atstovavimas, mokymai, įvairios priemonės, skirtos kovoti su smurtu, neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba prieš neįgaliuosius, šviesti išnaudojimo ir smurto atpažinimo, prevencijos ir šalinimo klausimais, didinti informuotumą ir sąmoningumą apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą*).
-

Išvados ir rekomendacijos

Išvados ir rekomendacijos parengtos remiantis ataskaitoje pateikta informacija, taip pat valstybės institucijų ir įstaigų bei NVO pasiūlymais.

- ⚡ Pranešimų apie neapykantos kalbą internete skaičiui įtakos turi NVO bei kompetentingų valstybės institucijų ir įstaigų pajėgumai vykdyti neapykantos kalbos stebėseną ir reaguoti į incidentus. Rekomenduotina remti konkurso būdu NVO veiklą šioje srityje. Taip pat svarbu sustiprinti ŽEIT pajėgumus, ypač įvertinus tai, kad 2022 m. šiai tarnybai suteikta teisė duoti privalomus nurodymus elektroninės informacijos prieglobos paslaugų teikėjams arba viešųjų elektroninių ryšių tinklų ir (ar) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjams pašalinti arba panaikinti galimybę pasiekti informaciją, kurioje skleidžiama ar kurstoma neapykanta.
- ⚡ Atsižvelgiant į tai, kad Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Ministrų Tarybos 2009 m. gruodžio 9 d. sprendime Nr. 9/09 dėl kovos su neapykantos nusikaltimais šie nusikaltimai apibrėžiami kaip nusikaltimai, padaryti dėl išankstinių nuostatų („*hate crimes are criminal offences committed with a bias motive*“), taip pat į šios organizacijos parengtas [gaires dėl neapykantos nusikaltimus reglamentuojančių įstatymų](#), siūlytini BK 60 str. 1 d. 12 p., 129 str. 2 d. 13 p., 135 str. 2 d. 13 p. ir 138 str. 2 d. 13 p. pakeitimai, vietoj neapykantos motyvo nustatantys išankstinių nuostatų motyvą.
- ⚡ NVO atlikta [atsisakymų pradėti ikiteisminį tyrimą dėl neapykantos kalbos 2021–2022 m. analizė](#) parodė, kad ikiteisminio tyrimo institucijų ir teismų praktika, vertinant panašaus pobūdžio neapykantos kalbos atvejus, yra nevienoda ir nenuosekli, ir ikiteisminio tyrimo institucijos ir toliau naudoja EŽTT sukritikuotus sistemiškumo ir pavojingumo kriterijus. Todėl svarbu tęsti policijos pareigūnų ir teisėjų kvalifikacijos tobulinimo mokymus baudžiamosios atsakomybės taikymo už neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą tema. 2022 m. Lietuvoje nebuvo organizuota tokių mokymų prokurorams – rekomenduotina Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai tai pat organizuoti reguliarius prokurorų kvalifikacijos tobulinimo mokymus minėta tema.
- ⚡ Nemažos dalies nusikaltimų, užregistruotų pagal BK 170 str. „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“, ikiteisminis tyrimas nutraukiamas pagal BPK 3 str. 1 d. 1 p. – nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių (2021 m. – 62; 2022 m. – 45). Rekomenduotina atnaujinti diskusiją dėl administracinės atsakomybės už neapykantos kalbą taikymo.
- ⚡ 2022 m. pirmosios instancijos teismuose 32 asmenys buvo nuteisti už neapykantos kurstymą, tačiau Nacionalinės teismų administracijos ir Generalinės prokuratūros interneto svetainėse paskelbta tik keletas susijusių naujienų-pranešimų. Rekomenduotina aktyviau viešinti baudžiamosios atsakomybės

už neapykantos kalbą taikymo atvejus, taip didinant visuomenės informuotumą apie tai, kad neapykantos kalba gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę.

- ⚡ Rekomenduotina atnaujinti iniciatyvą dėl kompetentingų institucijų ir įstaigų Memorandumo dėl atsako į neapykantos kalbą ir neapykantos nusikaltimus stiprinimo pasirašymo, taip akcentuojant neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų problemą ir svarbą ją spręsti ir garantuojant tam tikrą nuolatinį dėmesį šiai problemai. Tikėtina, kad vien šio Memorandumo projekto svarstymas paskatino tam tikras institucijas įvertinti savo vaidmenį sprendžiant neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų problemą ir imtis atitinkamų veiksmų.
-